

SANȚIUNEA PRESTĂRII UNEI ACTIVITĂȚI ÎN FOLOSUL COMUNITĂȚII – MUNCĂ FORȚATĂ?



Lect. univ. dr. Cristian Alexandru Mitroi

Universitatea Valahia din Târgoviște,
Facultatea de Științe și Inginerie Alexandria
Avocat, Baroul Teleorman

Abstract

Irrespective of whether it is applied directly or indirectly to the contravention, the obligation to perform an activity for the benefit of the community cannot be considered forced labor because the necessary conditions are not cumulatively fulfilled, without the condition of threatening a sanction. In the case of performing an activity for the benefit of the community, there is no threat with any sanction if the obliged one does not perform the activity for the benefit of the community. In any case, if the obligor refuses to perform the activity for the benefit of the community, these sanctions are replaced by the sanction of the fine, but what is essential is that the sanction of the fine imposed as a result of the replacement is not the direct consequence of the refusal to provide activity for the benefit of the community. It is the consequence of its contraventional liability for the offense committed.

Keywords: *forced labor, community service activity, contravention, replacement of community work fine, replacement of sanction with community service activity with fine.*

1. Precizări preliminare

Instituția prestării unei activități în folosul comunității este reglementată, în primul rând, de O.G. nr. 2/2001¹ privind regimul juridic al contravențiilor care, prin art. 5 alin. (2) lit. c și 6 alin. (2), se referă la prestarea unei activități în folosul comunității ca fiind o sancțiune contravențională² principală care poate fi aplicată numai în cazul persoanelor fizice.

¹ O.G. nr. 2/2001, cu modificările și completările ulterioare, publicată în M. Of. nr. 410 din 25 iulie 2001.

² Pentru detalii, a se vedea M.A. Hotca, *Regimul juridic al contravențiilor. Comentarii și explicații*, ed. 4, Ed. C.H. Beck, 2009, pp. 127-137.

Fără a da mai multe detalii cu privire la modalitatea în care se aplică prestarea unei activități în folosul comunității ca sancțiune contravențională principală, art. 9 alin. (1) și (2) din O.G. nr. 2/2001 dispune numai că prestarea unei activități în folosul comunității poate fi stabilită numai prin lege care prevede această sancțiune alternativ cu amenda iar durata activității prestate nu poate depăși 300 de ore.

După ce O.G. nr. 2/2001 stabilește categoric că prestarea unei activități în folosul comunității este o sancțiune contravențională principală, în mod surprinzător, ordonanța amintită încetează să mai facă referiri clare la această sancțiune care ar putea să fie aplicată direct și trece imediat prin art. 9 alin. (3)-(6) și art. 39¹ la reglementarea modalității prin care această sancțiune devine un substitut în cazul în care o altă sancțiune principală – amenda – nu poate fi executată, aceasta din urmă putând fi înlocuită cu sancțiunea prestării unei activități în folosul comunității.

Însă, aceste lipsuri ale O.G. nr. 2/2001 în privința aplicării directe a prestării unei activități în folosul comunității ca sancțiune contravențională principală sunt înlăturate prin prevederile O.G. nr. 55/2002³ privind regimul juridic al sancțiunii prestării unei activități în folosul comunității. În această reglementare este prevăzută și posibilitatea înlocuirii sancțiunii principale a prestării unei activități în folosul comunității care a fost aplicată direct cu sancțiunea amenzii în cazul în care activitatea în folosul comunității nu poate fi executată din cauza contravenientului.

Așadar, se poate observa că instituția prestării unei activități în folosul comunității începe prin a fi reglementată în O.G. nr. 2/2001 ca o sancțiune contravențională principală care poate fi aplicată direct în condițiile O.G. nr. 55/2002 și înlocuită cu amendă în caz de imposibilitate de executare și continuă cu posibilitatea aplicării aceleiași sancțiuni ca substitut pentru imposibilitatea executării amenzii aplicate direct ca sancțiune principală.

În urma parcurgerii acestei scurte prezentări, putem reține pentru început, că prestarea unei activități în folosul comunității reprezintă o sancțiune contravențională principală care poate fi aplicată direct sau indirect unui contravenient.

2. Prestarea unei activități în folosul comunității - muncă forțată?

Indiferent că este aplicată direct sau indirect contravenientului, după distincțiile de mai sus, în doctrină⁴ dar și în practică⁵ s-a pus problema dacă prestarea unei activități în folosul comunității poate fi considerată ca fiind o muncă forțată

³ O.G. nr. 55/2002, cu modificările și completările ulterioare, publicată în M. Of. nr. 642 din 30 august 2002.

⁴ O. Podaru, R. Chiriță, I. Păsculeț, *Regimul juridic al contravențiilor*, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, București, 2017, p. 92.

⁵ CCR, dec. nr. 641 din 17 mai 2011, publicată în M. Of. nr. 575 din 12 august 2011.

astfel încât această sancțiune să încalce art. 4 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului⁶.

Într-adevăr, art. 4 par. 2 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului prevede că "nimeni nu poate fi constrâns să execute o muncă forțată⁷ sau obligatorie. Nu se consideră «muncă forțată sau obligatorie» în sensul prezentului articol: a) orice muncă impusă în mod normal unei persoane supuse detenției în condițiile prevăzute de articolul 5 din prezenta convenție sau în timpul în care se află în libertate condiționată; b) orice serviciu cu caracter militar sau, în cazul celor care refuză să satisfacă serviciul militar din motive de conștiință, în țările în care acest lucru este recunoscut ca legitim, un alt serviciu în locul serviciului militar obligatoriu; c) orice serviciu impus în situații de criză sau de calamități care amenință viața sau bunăstarea comunității; d) orice muncă sau serviciu care face parte din obligațiile civice normale".

Art. 42 din Constituția României care interzice munca forțată are o formulare similară cu cea a art. 4 par. 2 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Instituția prestării unei activități în folosul comunității din dreptul intern național nu a făcut obiectul controlului de convenționalitate în fața Curții Europene a Drepturilor Omului, însă instituția analizată a fost evaluată din punct de vedere constituțional de către Curtea Constituțională a României, care prin Decizia nr. 1354⁸ din 10 decembrie 2008 a admis excepția de neconstituționalitate reținând că necesitatea exprimării acordului contravenientului la aplicarea sancțiunii prestării unei activități în folosul comunității este neconstituțională. În motivarea acestei soluții, instanța de contencios constituțional a arătat că acordul contravenientului la obligarea sa la prestarea unei activități în folosul comunității „este de natură a lipsi de eficiență sancțiunea aplicată pentru comiterea unei fapte antisociale, cu consecința încălcării dispozițiilor art. 1 alin. (5) din Constituția României, în conformitate cu care În România, respectarea Constituției, a suveranității sale și a legilor este obligatorie”.

Considerăm și noi alături de alți autori că această motivare „ar fi excelentă, dacă nu ar fi inexistentă”⁹ întrucât Curtea Constituțională nu și-a pus deloc problema unei posibile munci forțate însă trebuie să menționăm, în apărarea Curții, faptul că nici însuși autorul excepției de neconstituționalitate (Judecătoria Ploiești)

⁶ Ratificată de România prin Legea nr. 30/1994 privind ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și a protocoalelor adiționale la această convenție, publicată în M. Of. nr. 135 din 31 mai 1994.

⁷ Pentru detalii cu privire la interzicerea muncii forțate prin Convenția Europeană a Drepturilor Omului, C. Bîrsan, *Convenția europeană a drepturilor omului, Comentariu pe articole*, vol. I, *Drepturi și libertăți*, Ed. All Beck, București, 2005, pp. 255-271.

⁸ CCR, dec. nr. 1354 din 10 decembrie 2011, publicată în M. Of. nr. 887 din 29 decembrie 2008.

⁹ O. Podaru, R. Chiriță, I. Păsculeț, *op. cit.*, p. 94.

nu a invocat problema muncii forțate ci din, contră, a susținut că prin obligativitatea consimțământului contravenientului se ajunge la exonerarea acestuia de orice sancțiune, în ipoteza în care nu are venituri care să poată fi urmărite.

Ulterior, în fața Curții Constituționale chiar s-a pus în mod clar problema constituționalității sancțiunii prestării unei activități în folosul comunității prin prisma interzicerii muncii forțate, însă Curtea nu a fost convinsă de argumentele autorului excepției de neconstituționalitate și a respins ce neîntemeiată sesizarea prin Decizia nr. 641 din 17 mai 2011¹⁰.

Curtea a reținut¹¹ în esență că „faptul că munca prestată în cadrul acestei pedepse are un caracter gratuit nu determină calificarea sa ca muncă forțată, ci constituie elementul de constrângere al pedepsei în cauză, prin intermediul căreia se tinde spre corectarea și reeducarea contravenientului” iar „lipsa acordului contravenientului la aplicarea acestei sancțiuni nu poate fi interpretată ca determinând calificarea ca muncă forțată a conduitei impuse prin actul de sancționare. Având în vedere natura juridică și scopul măsurii în cauză, solicitarea acordului pentru aplicarea sa ar avea ca efect, astfel cum a reținut Curtea Constituțională în jurisprudența sa, lipsirea de eficiență a sancțiunii aplicate pentru comiterea unei fapte antisociale, cu consecința încălcării dispozițiilor art. 1 alin. (5) din Constituția României (...)”.

Deși soluția ni se pare corectă, apreciem că motivarea Curții nu este convingătoare și apreciem că altele ar trebui să fie considerentele pentru care prestarea unei activități în folosul comunității nu poate fi considerată muncă forțată. Vom prezenta opinia noastră o dată cu argumentele aduse împotriva opiniei potrivit căreia prestarea unei activități în folosul comunității ar încălca art. 4 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului¹².

Astfel, citând jurisprudența CEDO relevantă¹³, unii autori¹⁴ au susținut că prestarea unei activități în folosul comunității, așa cum este reglementată ea în prezent, reprezintă o încălcare clară a art. 4 CEDO referitor la interzicerea muncii forțate întrucât sunt îndeplinite cumulativ cele trei condiții ale noțiunii de muncă forțată: 1. munca să nu fi fost consimțită anterior de către cel obligat, 2. cel obligat să fie amenințat cu o sancțiune în caz de neexecutare a muncii și 3. munca impusă să fie injustă și opresivă.

¹⁰ CCR, dec. nr. 641 din 17 mai 2011, publicată în M. Of. nr. 575 din 12 august 2011.

¹¹ Curtea și-a păstrat aceeași opinie și într-o hotărâre mai recentă, a se vedea CCR, dec. nr. 697 din 27 noiembrie 2014, publicată în M. Of. nr. 48 din 21 ianuarie 2015.

¹² Argumentele cu privire la constituționalitatea sau convenționalitatea instituției analizate pot fi similare având în vedere că atât dispozițiile constituționale cât și cele convenționale referitoare la interzicerea muncii forțate au relativ aceeași formulare și oferă, în principiu, același standard de protecție.

¹³ C.E.D.O., Hotărârea Van der Musselle c. Belgiei din 23 noiembrie 1983, www.echr.coe.int.

¹⁴ O. Podaru, R. Chiriță, I. Păsculeț, *op. cit.*, p. 93.

Nu putem fi de acord cu un asemenea punct de vedere și nu pentru considerentele expuse de Curtea Constituțională, pe ce care le-am apreciat deja ca fiind total neconvingătoare, ci pentru simplul motiv că nu sunt îndeplinite tocmai condițiile cumulative la care chiar autorii citați se referă.

Pentru a fi vorba de o muncă forțată nu este suficient ca munca să fie gratuită și neconsimțită anterior ci este nevoie ca munca să fie injustă și opresivă și să existe o amenințare cu o sancțiune în cazul neprestării muncii. Deci, sancțiunea cu care este amenințat cel în cauză trebuie să aibă legătură directă cu faptul refuzului muncii.

În cazul prestării muncii în folosul comunității nu există nicio amenințare cu nicio sancțiune dacă cel obligat nu prestează activitatea în folosul comunității. În oricare dintre situații, dacă cel obligat refuză să presteze activitatea în folosul comunității, intervine înlocuirea aceste sancțiuni cu sancțiunea amenzii, dar ceea ce este esențial este că sancțiunea amenzii aplicată ca urmare a înlocuirii nu este consecința directă a refuzului prestării activității în folosul comunității ci este consecința răspunderii sale contravenționale pentru contravenția săvârșită.

Tocmai aici intervine confuzia care duce la opinia că sancțiunea prestării unei activități în folosul comunității ar fi muncă forțată: amenințarea cu sancțiunea amenzii în caz de refuz de prestare a activității în folosul comunității *nu este consecința directă a acestui refuz*, ci, în definitiv, așa cum este normal, *este consecința săvârșirii contravenției – răspunderea contravențională*.

Așadar, nu există nicio amenințare cu nicio sancțiune în caz de refuz de a presta o activitate în folosul comunității, ci intervenirea ulterioară a sancțiunii amenzii nu are legătură directă cu refuzul muncii ci cu fapta contravențională săvârșită care nu poate rămâne nesancționată. Amenda, aplicată ca urmare a înlocuirii, intervine pentru fapta contravențională săvârșită și nu pentru refuzul de a presta o activitate în folosul comunității.

De asemenea, prestarea unei activități în folosul comunității nu este nici injustă și nici opresivă, ci este numai o modalitate de sancționare a faptelor contravenționale, care în definitiv, nu este în niciun fel obligatorie întrucât, în caz de refuz, nu se întâmplă nimic special ci se aplică sancțiunea principală contravențională tradițională – amenda, amendă care nu este aplicată, așa cum am spus deja, pentru refuzul prestării activității în folosul comunității, ci pentru săvârșirea contravenției inițiale.

Așa fiind lucrurile, prestarea unei activități în folosul comunității nu are nimic injust și nimic opresiv ci, din contră, poate fi considerată ca un privilegiu pentru contravenient, care poate până la urmă alege sancțiunea pe care trebuie să o suporte pentru săvârșirea contravenției: fie amenda, fie prestarea unei activități în folosul comunității.

Mergând mai departe, nici caracterul gratuit al muncii nu mai pare a se susține din moment ce, dacă alege să presteze muncă în folosul comunității, contravenientul nu muncește gratuit ci, din contră, muncește în contul amenzii pe care ar fi trebuit să o plătească oricum ca urmare a săvârșirii contravenției.

3. Concluzii

În urma parcurgerii acestei prezentări putem reține că prestarea unei activități în folosul comunității reprezintă o sancțiune contravențională principală care poate fi aplicată direct sau indirect unui contravenient.

Indiferent că este aplicată direct sau indirect contravenientului, obligarea la prestarea unei activități în folosul comunității nu poate fi considerată o muncă forțată întrucât nu sunt îndeplinite cumulativ condițiile necesare, lipsind condiția amenințării cu o sancțiune.

În cazul prestării unei activități în folosul comunității nu există nicio amenințare cu nicio sancțiune dacă cel obligat nu prestează activitatea în folosul comunității. În oricare dintre situații, dacă cel obligat refuză să presteze activitatea în folosul comunității, intervine înlocuirea aceste sancțiuni cu sancțiunea amenzii, dar ceea ce este esențial este că sancțiunea amenzii aplicate ca urmare a înlocuirii nu este consecința directă a refuzului prestării activității în folosul comunității ci este consecința răspunderii sale contravenționale pentru contravenția săvârșită.

Deci, amenințarea cu sancțiunea amenzii în caz de refuz de prestare a activității în folosul comunității *nu este consecința directă a acestui refuz ci, în definitiv, așa cum este normal, este consecința săvârșirii contravenției – răspunderea contravențională.*

BIBLIOGRAFIE

1. C. Bîrsan, *Convenția europeană a drepturilor omului, Comentariu pe articole*, vol. I, *Drepturi și libertăți*, Ed. All Beck, București, 2005.
2. M. A. Hotca, *Regimul juridic al contravențiilor. Comentarii și explicații*, ed. 4, Ed. C.H. Beck, 2009.
3. O. Podaru, R. Chiriță, I. Păsculeț, *Regimul juridic al contravențiilor*, Ed. Hamangiu, București, 2017.